

Ο αθλητισμός στην αρχαία Ελλάδα

Τα δυο έπη του Ομήρου, η Οδύσσεια και η Ιλιάδα, μας φέρνουν σε επαφή με μια κοινωνία όπου ο αθλητισμός έχει εισδύσει* σε όλες τις εκδηλώσεις της ζωής, δημόσιας και καθημερινής. Η αγάπη για την άθληση κυριαρχεί παντού: νέοι άνθρωποι καίρονται την έντονη σωματική προσπάθεια, τρανοί αρχηγοί και ήρωες αγωνίζονται να έρθουν πρώτοι, ενώ γύρω ένα πλήθος –λαός ή στρατός– δονείται από ενθουσιασμό παρακολουθώντας τις επιδόσεις τους. Με λίγα λόγια, βρισκόμαστε μπροστά σε μια κοινωνία που, παράλληλα με τα ηρωικά της ιδανικά, χαρακτηρίζεται και από ένα γνήσιο αθλητικό πνεύμα.

Η έφεση* για άθληση είναι διάχυτη* και στην Ιλιάδα και στην Οδύσσεια. Τη συναντάμε στις περιγραφές των αγώνων που έγιναν για να τιμηθεί ο νεκρός Πάτροκλος, αλλά και στους αγώνες που οργάνωσαν οι Φαίακες για να διασκεδάσουν τη θλίψη του Οδυσσέα. Όλοι οι ομηρικοί ήρωες λαχταρούν να διακριθούν στους αγώνες: κάθε ήρωας είναι και ένας αθλητής που προσπαθεί να ξεπεράσει τους άλλους.

Ο ιδανικός ήρωας, όπως φαίνεται στα ομηρικά έπη, διαθέτει σωματική και ψυχική αλκή* και είναι έξυπνος και ανδρείος. Οι αγώνες δίνουν την ευκαιρία στους ήρωες-αθλητές να κάνουν επίδειξη υπεροχής, να εκδηλώσουν τη λαχτάρα τους για τη νίκη, να χαρούν τον ίδιο τον αγώνα. Ωστόσο, η έντονη επιθυμία να νικήσουν δεν τους οδηγεί σε βιαιότητες. Το αθλητικό πνεύμα και οι εκδηλώσεις μεγαλοψυχίας δε λείπουν από τους αντιπάλους.

Η αφορμή των αγώνων είναι διαφορετική στα δυο έπη: Στην Ιλιάδα είναι ένα ταφικό έθιμο και οι αγώνες σχετίζονται με θρησκευτικές εκδηλώσεις. Στην Οδύσσεια γίνονται για να τιμηθεί ένας ξένος.

Τα αθλήματα που περιγράφονται στην Ιλιάδα είναι με τη σειρά: η αρματοδρομία, η πυγμαχία, η πάλη, ο δρόμος, η τοξοβολία με στόχο και το ακόντιο. Τα έπαθλα τα προσφέρει ο ίδιος ο Αχιλλέας. Βραβεία δίνονται και στους νικητές και στους νικημένους. Για τους Φαίακες η απλή χαρά της σωματικής προσπάθειας και η επιδίωξη της νίκης φαίνονται να είναι τα κυρίαρχα στοιχεία των αγώνων. Αξιοσημείωτο

παράσταση ιπποδρομίας σε αρχαιοελληνικό αγγείο

είναι ότι στους αγώνες αυτούς έπαθλα δε δίνονται. Η ανταμοιβή του αθλητή είναι η ικανοποίηση ότι ήρθε πρώτος.

Δυο σημεία αξίζει ιδιαίτερα να τονίσουμε. Οι ομηρικοί ήρωες ξέρουν να εκτιμούν την αξία της άσκησης. Οι Φαίακες συχνά τονίζουν: «ο Οδυσσέας δείχνει έμπειρος» και «φαίνεται να ξέρει από αγωνίσματα». Αυτό το συμπεραίνουν από τη ρωμαλέα κορμοστασιά του, από τα δυνατά μπράτσα του και τις γερές κνήμες του. Ο ίδιος ο Οδυσσέας παινεύεται ότι αθλείται από τα νιάτα του και πως και τώρα, μετά από τόσα βάσανα, μπορεί να τους νικήσει στην πάλη και στην πυγμή, στο τόξο και στο δίσκο.

Το δεύτερο και πιο σημαντικό στοιχείο είναι η υψηλή εκτίμηση με την οποία η ομηρική κοινωνία περιβάλλει τον αθλητισμό και τους αθλητές. Στην Ιλιάδα όλοι οι αρχηγοί του στρατού, ακόμα και ο ίδιος ο Αγαμέμνονας, αθλούνται. Οι Φαίακες θεωρούν ότι το σημαντικότερο για έναν πολίτη, σπουδαιότερο και από το εμπόριο και τα πλούτη, είναι «αυτό που μπορεί να επιτύχει κανείς με τα χέρια και τα πόδια του», δηλαδή αθλητικές επιδόσεις, που αποσπούν τον άνθρωπο από την καθημερινότητα και τον ανεβάζουν στη σφαίρα των υψηλών ιδανικών.

Στο ρωμαλέο ομηρικό κόσμο δεν υπάρχει θέση για ήρωες που δεν είναι αθλητές.

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες στην αρχαία Ελλάδα, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα, 1982

*εισδύω (αρχ. εισδύω): εισέρχομαι, περνώ μέσα

*έφεση (για μάθηση): ζωηρή επιθυμία, κλίση

*διάχυτος (διαχέω): διασκορπισμένος, χυμένος προς όλες τις διευθύνσεις

*αλκή (αρχ. αλκή): σωματική δύναμη, ευρωστία

1. Βρείτε στο κείμενο και γράψτε στο τετράδιό σας όλες τις λέξεις και τις φράσεις που έχουν σχέση με τον αθλητισμό.

2. Απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις:

- Ποιες ήταν οι αφορμές για τη διοργάνωση αγώνων στην ομηρική εποχή;
- Για ποιο λόγο οργάνωσαν αγώνες οι Αχαιοί στην Ιλιάδα και οι Φαίακες στην Οδύσεια;
- Ποια αθλήματα περιγράφονται στην Ιλιάδα;
- Από ποια σημεία του κειμένου φαίνεται ότι οι ομηρικοί ήρωες, αλλά και ολόκληρη η ομηρική κοινωνία, εκτιμούσαν την αξία της άσκησης, του αθλητισμού και των αθλητών;
- Από ποια σημεία του κειμένου φαίνεται ότι ο ήρωας, ο ηγέτης (ή απλά κάθε ολοκληρωμένος πολίτης) έπρεπε να έχει και προσόντα αθλητή;
- Ποια από αυτά τα προσόντα είχε ο Οδυσσέας;

3. Διαβάστε πάλι την παράγραφο εκείνη του κειμένου που αναφέρεται στην επιβράβευση των νικητών των αγώνων στα ομηρικά έπη.

Ενώστε καθέναν από τους μεγάλους πανελλήνιους αγώνες της αρχαιότητας με τον τόπο όπου γινόταν και το έπαθλο που δινόταν στους νικητές.

Δελφοί
Νεμέα
Ολυμπία
Ισθμός Κορίνθου

Νέμεα
Πύθια
Ίσθμια
Ολυμπιακοί Αγώνες

δάφνινο στεφάνι
στεφάνι από αγριοσέλινο
στεφάνι ελιάς
στεφάνι από κλαδί πεύκου

Τώρα διαβάστε το παρακάτω κείμενο και απαντήστε:

«... Τους αρχαίους δεν τους ενδιέφερε η επίδοση (το ρεκόρ), γι' αυτό άλλωστε και δεν έχουν διασωθεί παρά ελάχιστες πληροφορίες σχετικά με τις επιδόσεις μεγάλων αθλητών. Όσες πληροφορίες διασώθηκαν έχουν να κάνουν κυρίως με αξιοθαύμαστα κατορθώματα που πετύχαινε κάποιος, τα οποία μάλιστα διογκώνονταν από στόμα σε στόμα, έτσι ώστε συχνά κατέληγαν σε απίθανα μεγέθη που ανάγονται στη σφαίρα της υπερβολής».

Παύλος Βαλαβάνης, *Άθλα, αθλητές και έπαθλα*, εκδ. Ερευνητές, Αθήνα, κ.κ.

Ποια ήταν εκείνα τα στοιχεία που ενδιέφεραν τους αθλητές αλλά και τους θεατές των αγώνων στην αρχαία Ελλάδα; Διατυπώστε την απάντησή σας χρησιμοποιώντας και τις λέξεις: *συμμετοχή, συναγωνισμός, νίκη, πρωτιά, ανταμοιβή, ικανοποίηση, αναγνώριση, θαυμασμός, φήμη, τιμές*.

Αντωνυμίες

Δείτε ενότητα 6, *Οι φίλοι μου, οι φίλες μου*

4. Υπογραμμίστε με κόκκινο τις αντωνυμίες και με πράσινο τα άρθρα:

Μου αρέσει πολύ η ιππασία. Εσένα ποιο σπορ σου αρέσει;
Ο αθλητής μας ήταν πολύ περήφανος που μας χάρισε το χρυσό μετάλλιο.
Πάνω από όλα έβαζε τον εαυτό του και την ομάδα του.
Ήρθε η ίδια η πρωταθλήτρια στο σχολείο μας και την είδαμε από κοντά.
Εκείνο τον αγώνα με την Πορτογαλία δε θα τον ξεχάσω ποτέ.
«Όποιος το κερδίσει θα το πάρει δικό του» του είπα.
«Ποιος ήταν ο νικητής στην ιστιοπλοία;» τον ρώτησα.
Κανένας δεν τον βοήθησε. Η νίκη ήταν όλη δική του!

5. Μερικοί από τους πιο φημισμένους αθλητές στην αρχαία Ελλάδα ήταν: ο Θεαγένης ο Θάσιος (παγκρατιαστής), ο Λεωνίδας ο Ρόδιος (δρομέας), ο Μίλων ο Κροτωνιάτης (παλαιστής), ο Διαγόρας ο Ρόδιος (πυγμάχος), ο Αστύλος ο Κροτωνιάτης (σταδιοδρόμος), ο Ηρόδωρος ο Μεγαρεύς (σαλπικτής). Χωριστείτε σε ομάδες και βρείτε στη σχολική εγκυκλοπαίδεια τις

Βιογραφίες τους. Φτιάξτε ένα φυλλάδιο-λεύκωμα με τις περιλήψεις των βιογραφιών τους. Φιλοτεχνήστε το και βάλτε το ως ένθετο στη σχολική σας εφημερίδα.

6. Στο κείμενο που διαβάσατε βρίσκονται οι παρακάτω φράσεις. Βρείτε τα συνώνυμα των επιθέτων και ξαναγράψτε τις:

έντονη σωματική προσπάθεια = **μεγάλη σωματική προσπάθεια**

ανδρείος ήρωας = _____

ρωμαλέα κορμωστασιά = _____

δυνατά μπράτσα = _____

σημαντικό στοιχείο = _____

υψηλή εκτίμηση = _____

- Συμπληρώστε τα αντίθετα των λέξεων που είναι μέσα στην παρένθεση και διαβάστε το κείμενο που δημιουργείται. Τι νομίζετε, βγαίνει νόημα;

Οι προσπάθειες των αθλητών για την κατάκτηση της _____ (νίκης) ήταν _____ (έντονες).

Οι _____ (γυμνασμένοι) ήρωες έπρεπε να είναι πολύ _____ (έμπειροι) στα αθλήματα. Όσο για τους χορηγούς, _____ (παινεύονταν) για τη _____ (μεγαλοψυχία) τους. Γενικότερα η εποχή χαρακτηρίζεται για το _____ (γνήσιο) αθλητικό πνεύμα της.

- Στην πρώτη παράγραφο του κειμένου υπάρχουν οι παρακάτω λέξεις: *κοινωνία, δημόσιος, άθληση, στρατός*. Βρείτε και άλλες λέξεις από τις οικογένειές τους και φτιάξτε προτάσεις.

7. Κάποιες λέξεις γράφονται με μια λέξη, ενώ κάποιες άλλες με δύο, όπως, για παράδειγμα: *δεκαπέντε, είκοσι ένα*. Να υπογραμμίσετε τις λέξεις που είναι λάθος γραμμένες και να τις ξαναγράψετε δίπλα σωστά (συμβουλευτείτε και κάποιο λεξικό):

δέκα τρία _____

καλώς όρισες _____

είκοσι ένα _____

τελοσπάντων _____

καθετί _____

οποιοσδήποτε _____

κάθε ένα _____

προ πάντων _____

εξ αρχής _____

κατά γης _____

κατευθείαν _____

